

Nr 44

Konstitutionsutskottets memorial angående viss utredning rörande registrering av partibeteckningar.

Konstitutionsutskottet får härmed, såsom förutskickades i memorialet 1965: 27, med begagnande av sin initiativrätt upptaga frågan om ändrade bestämmelser angående registrering av partibeteckningar.

Gällande bestämmelser

Bestämmelser om registrering av partibeteckningar finns *endast för andrakammarval, icke för kommunalval*. Det grundläggande stadgandet återfinns i 54 § lagen om val till riksdagen (ValL).

Rätt att registrera partibeteckning tillkommer enligt 54 § 1 mom. ValL »parti». Som parti skall enligt stadgandet anses organisation som uppfyller tre förutsättningar, nämligen att vara (1) förening med politiskt syfte, (2) som icke utgör underavdelning av sådan förening och (3) som har minst 1 000 vid val till riksdagens andra kammare röstberättigade medlemmar.

Om *registreringsförfarandet* stadgas i 2 mom. Ansökan skall göras skriftligen i inrikesdepartementet, som skall föra register över partibeteckningar. Frågan om registrering skall avgöras av chefen för inrikesdepartementet i närvaro av tre bland de av riksdagen valda bankofullmäktige och tre riksgäldsfullmäktige. Fråga är alltså om departementschefsbeslut. De sex fullmäktige skall endast närvara men har icke medansvar för fattade beslut.

Uppfyller sökanden de i 1 mom. angivna förutsättningarna för att bli ansedd som parti, inskränker sig prövningen av ansökan enligt 3 mom. till att avse, att den partibeteckning som begärs registrerad *tydligt skiljer sig* från beteckning som redan är registrerad eller för vilken registreringsansökan tidigare inkommit men inte prövats.

Om *avförande av partibeteckning* ur registret stadgas i 4 mom. För sådan åtgärd krävs ansökan endera av det parti, för vilket registreringen skett, eller av annat parti. I sistnämnda fall skall det visas, att det parti, som erhållit registreringen, antingen blivit upplöst eller vid två på varandra följande val i hela riket inte i någon valkrets anmält kandidater på sätt i 56 § sägs. Sistnämnda lagrum skall nedan beröras. Det är alltså inte möjligt att ex officio, utan särskild ansökan, avregistrera en partibeteckning.

Om 54 § ValL må här ytterligare endast antecknas, att registrerat parti enligt 6 mom. skall anmäla ett *ombud*, och att inrikesdepartementet enligt 7 mom. skall sända *utdrag ur registret* till samtliga KB i god tid före varje val i hela riket till andra kammaren.

Varje parti som upptagits på nyssnämnda registerutdrag äger enligt 56 § 1 mom. ValL att för varje valkrets hos KB anmäla minst 5 och högst 15 valbara personer som *kandidater*. Kandidatanmälan skall enligt 2 mom. verkställas av partiets enligt 54 § 6 mom. anmälda ombud.

Verkan av en partibetecknings registrering är att densamma kommer att åtnjuta ett visst skydd mot obehörigt begagnande. Har en registrerad partibeteckning utsatts på en valsedel, skall sedeln som första namn upptaga namnet på en av de kandidater som enligt 56 § ValL anmäls under beteckningen i fråga. I annat fall räknas samtliga namn på sedeln som obefintliga enligt 80 § andra stycket ValL. Själva sedeln räknas emellertid enligt 79 § det parti till godo, som registrerat den utsatta partibeteckningen.

Historik

Registrering av partibeteckningar hade, som en del i det större frågekomplexet om officiella valförberedelser över huvud, övervägts i ett flertal sammanhang, innan bestämmelser i ämnet infördes i ValL år 1935. I det följande redovisas först i korta punkter den tidigare diskussionen och där- efter mera utförligt de direkta förarbetena till 1935 års bestämmelser.

De första förslagen om införande av proportionellt valsätt till andra kammaren upptog vissa regler om officiella valförberedelser. I *1903 års betänkande* föreslogs sålunda offentlig kandidatur genom ett system med valförslag och officiella röstsedlar. Dessa förslag upptogs också i de propositioner som framlades *åren 1904 och 1905*. Så skedde däremot inte i rösträttspropositionen *år 1907* vilken utgick från att officiella valförberedelser inte borde införas. Förslaget undergick ingen förändring i denna del vid riksdagsbehandlingen. Rösträttsreformen *år 1909*, varigenom det proportionella valsystemet genomfördes, vilade sålunda på grundtanken, att väljarna skulle äga full frihet vid uppförande av kandidater på valsedlarna och att de även skulle ha rätt att åsätta valsedlarna viss partibeteckning utan att härvid vara på något sätt bundna. Viss kritik kom emellertid snart att riktas mot denna handlingsfrihet. Betänkligheter däremot anfördes redan i *1913 års betänkande* om ändringar i det proportionella valsättet. Det framhölls sålunda att ett parti hade möjlighet att utan medgivande använda annat partis beteckning för att därmed skaffa sig obehöriga fördelar. Missbruk hade emellertid inte förekommit i sådan omfattning att en lagänd-

ring framstod som påkallad. Det framhölls vidare, att en fullt tillfredsställande rangordningsmetod inte kunde erhållas utan att regler infördes om ingående av kartell och om skydd för partibeteckning. Detta syntes emellertid förutsätta officiella vallistor, vilket skulle innebära en större omläggning av gällande valmetod än som kunde övervägas med hänsyn till det lämnade utredningsuppdraget.

I riksdagen aktualiserades frågan om officiella valförberedelser ånyo år 1918. På hemställan av konstitutionsutskottet (nr 11) begärdes då, i anledning av motioner, en utredning om åtgärder för att undanröja vissa olägenheter med det gällande proportionella valsystemet. Frågan om skydd för partibeteckningar hade särskilt upptagits i en motion mot bakgrunden av ogynnsamma erfarenheter från de senaste valen. Utskottet uttalade, att detta spörsmål knappast kunde lösas utan väsentliga ändringar i gällande regler. Angelägenheten att undanröja rådande missförhållanden syntes emellertid så stor, att allvarliga åtgärder borde vidtagas. Frågan stod också i visst sammanhang med den om åvägabringande av större proportionell rättvisa, vilken skulle upptas av den begärda utredningen. Dennas uppdrag borde därför inte, som de föregående sakkunnigas, begränsas så att hinder skulle möta att överväga införande av officiella valförberedelser. Ifrågavarande utredning verkställdes av 1919 års *proportionsvalsakkunniga*. I sitt betänkande år 1921 (del II) föreslog dessa bl. a. införande av kandidatnominering och anmälan av valförbund inför offentlig myndighet. Partibeteckningar skulle inte förekomma, utan systemet avsåg att kandidater skulle inom viss tid före val anmälas till KB och att samhörighet mellan olika listor skulle åstadkommas genom att valförbund ingicks mellan olika listor och anmäldes inför KB. Dessa förslag upptogs emellertid inte i den på grundval av betänkandet framlagda propositionen år 1921, vilket motiverades med att den långt framskridna tiden ej medgett så grundliga överväganden som var påkallade. Nämnade förslag kom ej heller senare att framläggas för riksdagen. Motioner åren 1922 och 1923, vari skydd för partibeteckningar ånyo aktualiserades, föranledde inget nytt initiativ från riksdagens sida (KU nr 20 resp. nr 21). Frågan berördes även år 1924 i anslutning till en proposition om införande av underparti- och fraktionsbeteckningar. Inom konstitutionsutskottet hävdades, såsom anmärktes i utlåtandet (nr 28), med styrka meningen, att en tillfredsställande ordning i olika hänseenden knappast kunde nås utan officiella valförberedelser. Utskottet höll för sannolikt att frågan därom framdeles skulle tas under övervägande. Skydd för partibeteckningar vid andrakammarval påyrkades åter i en motion år 1929 under hänvisning till förnyade ogynnsamma erfarenheter från senare val. Konstitutionsutskottet (nr 11) instämde i motionens syfte. Med bifall till utskottets hemställan begärde riksdagen hos Kungl. Maj:t skyndsamt utredning och förslag om »sådana bestämmelser vid val till andra kammaren, att därige-

nom illojalt användande av ett partis beteckning å valsedlar må förekommas, samt i samband därmed om officiella valförberedelser». Kommunalval berördes inte, vare sig i motionen eller av utskottet.

Den av riksdagen begärda utredningen verkställdes av två sakkunniga, vilka framlade förslag påföljande år, 1930 års *betänkande* (SOU 1930: 5). I anledning av framkommen remisskritik tillkallades år 1933 tre nya sakkunniga, vilka utarbetade ett reviderat förslag, 1934 års *promemoria* (bil. till 1935: 139). Denna lades, utan någon avvikelse av betydelse att här notera, till grund för proposition (nr 139) till 1935 års riksdag. Denna bifölls med den av konstitutionsutskottet (nr 11) föreslagna ändringen, att för registrering skulle krävas 1 000 medlemmar i stället för 500 enligt propositionen och promemorian. Beträffande kommunala val anfördes i propositionen, att starka skäl talade för att skydd bereddades för partibeteckning även vid andra val än till andra kammaren, åtminstone vid val till landsting och stadsfullmäktige i städer utanför landsting. Härvidlag mötte dock större svårigheter än med avseende på andrakammarvalen. Ställning kunde inte tas utan särskild utredning. Den på riksdagens begäran verkställda utredningen hade emellertid endast avsett valen till andra kammaren.

De regler som antogs år 1935 har därefter endast underkastats en mindre ändring, nämligen år 1948, då registreringsärendenas handläggning överfördes från justitie- till inrikesdepartementet.

Ur förarbetena till 1935 års bestämmelser skall här närmare redovisas endast vad som direkt anknyter till de inom utskottet i förevarande ärende aktualiserade frågorna. Om skillnaderna mellan de båda förslag, som framlades i 1930 års *betänkande* och i 1934 års *promemoria*, må helt allmänt antecknas, att det förra innefattade en mera ingående och komplicerad reglering och därmed enligt remissyttrandena skulle medföra större inflytande för partiledningarna och en ökad risk för »mekanisering» av valförfarandet än det senare. En grundläggande olikhet låg i att 1930 års förslag skulle ge möjlighet till registrering både centralt och i valkretsarna; det sistnämnda uteslöts i 1934 års *promemoria*. Även i vissa viktigare tekniska detaljer, bl. a. i fråga om registreringsmyndighet, skilde sig förslagen.

Begreppet parti hade i 1930 års *betänkande* (53 a §) bestämts som »förening av valmän, vilken icke utgör underavdelning av annan sådan förening». I specialmotiveringen anfördes härom (s. 22):

Underavdelningarna till partiernas riksorganisationer äga alltså ej rätt att få särskilt partinamn registrerat. I första hand har nämligen behovet av skydd för partibeteckningar gjort sig gällande för riksorganisationernas beteckningar. Något behov att få centralt registrerade de lokala, ofta mera tillfälliga beteckningar, som vid ett val begagnas ute i orterna, torde knappast föreligga — så mycket mindre som enligt detta förslag ett lokalt skydd för dylika beteckningar skulle beredas.

I 1934 års promemoria ändrades bestämmningen till »förening med politiskt syfte, som icke utgör underavdelning av sådan förening och som har minst femhundra vid val till riksdagens andra kammare röstberättigade medlemmar». De sakkunniga uttalade härom (s. 27):

Parti har definierats såsom förening med politiskt syfte, som icke utgör underavdelning av sådan förening och som har minst femhundra vid val till riksdagens andra kammare röstberättigade medlemmar. »Förening med politiskt syfte» synes vara ett bättre uttryck än det i 1930 års förslag upptagna »förening av valmän». Det torde endast böra tillkomma självständiga partibildningar att erhålla skydd för en partibeteckning. Däremot böra icke endast »rikspartier» kunna erhålla registrering, utan även en lokal, självständig partibildning bör hava denna möjlighet. Då det syns lämpligt att till förekommande av missbruk av registreringsrätten hindra alltför obetydliga organisationer att erhålla registrering, har föreslagits, att en förening för att anses som parti skall hava minst 500 vid val till riksdagens andra kammare röstberättigade medlemmar. Någon svårighet att förebringa bevisning om att denna förutsättning föreligger torde icke finnas, även om vederbörande icke önska förete medlemsförteckning. Beträffande de partier, som nu äro representerade i riksdagen, torde det kunna anses notoriskt att de hava över 500 medlemmar. I detta sammanhang må anmärkas, att i Danmark fordras för att ett nytt parti skall få deltaga i valet att detsamma omfattar minst 10 000 väljare.

Det uppmärksammas, att sålunda endast 1934 års promemoria förutsatte visst minsta medlemsantal. Något särskilt sätt, varpå den angivna siffran borde styrkas, angavs inte. Av det citerade uttalandet framgår att medlemsförteckning inte skulle behöva företes och att det beträffande de i riksdagen representerade partierna finge anses notoriskt att de hade föreskrivet antal medlemmar.

Som *registreringsmyndighet* angavs i 1930 års lagförslag (53 b §) »myndighet, som Konungen bestämmer». Besvär skulle kunna anföras hos regeringsrätten enligt särskilt förslag till ändring i regeringsrättslagen. De sakkunniga tänkte sig i första hand att statistiska centralbyrån skulle utses till registreringsmyndighet. De anförde härom (s. 17):

Bland de myndigheter, som kunna ifrågakomma att handhava registreringsarbetet märkas främst justitiedepartementet och statistiska centralbyrån. I händelse justitiedepartementet valdes, torde beslutanderätten böra tilläggas chefen för departementet. En sådan ordning är gällande i Norge. Det synes emellertid bättre överensstämma med våra administrativa förhållanden att låta dessa ärenden handhavas av ett centralt verk, varigenom även vinnes den fördelen, att beslut om bifall till eller avslag å ansökan om registrering kan överklagas till regeringsrätten. Då statistiska centralbyrån redan nu handhar utarbetande av valstatistiken, synes det ligga närmast till hands att förlägga registreringen av partibeteckningarna till detta verk. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma registreringsmyndighet.

I 1934 års promemoria föreslogs i stället den lösning som antogs av statsmakterna. De sakkunniga anförde i frågan följande (s. 28):

Ett spörsmål, som kan bliva föremål för olika meningar, är åt vilken myndighet registreringen bör anförtros. År 1930 föreslogs härtill i första hand statistiska centralbyrån, som omhänderhar valstatistiken. Därest registreringsärendenas avgörande anförtros statistiska centralbyrån eller annat centralt ämbetsverk torde det vara erforderligt att, såsom även föreslogs i 1930 års betänkande, beslut i dylika ärenden skola kunna överklagas hos regeringsrätten. Detta har i nämnda betänkande framhållits som en fördel, men det må erinras, att i händelse registreringsmyndighetens beslut undanröjes av regeringsrätten sedan valförberedelserna börjat en mycket betänklig situation skulle uppstå. Till förekommande därav torde, om besvärsrätt stadgas, böra lämnas bestämmelse enligt vilken registreringsmyndighetens beslut icke vinner tillämpning vid val innan beslutet vunnit laga kraft. Detta innebär emellertid en icke ringa olägenhet. Mot att statistiska centralbyrån utses till registreringsmyndighet torde jämväl kunna invändas, att i detta verk ej finnes den juridiska sakkunskap som vore önskvärd för prövning av ifrågavarande ärenden. De sakkunniga hava med hänsyn till det nu anförda ansett sig böra föreslå att, såsom i 1930 års betänkande jämväl ifrågasattes, ärenden angående registrering skola handläggas av chefen för justitiedepartementet. Emellertid synes det vara lämpligt att några riksdagens representanter deltaga i handläggningen av registreringsärenden. De sakkunniga föreslå därför beträffande registreringsärendens handläggning motsvarande anordning, som nu gäller för granskning av riksdagsmannafullmakter, nämligen att den sker inför departementschefen i närvaro av tre av de av riksdagen utsedda riksbanksfullmäktige och tre av riksgäldsfullmäktige. Med den nu föreslagna anordningen behöver besvärsrätt ej förekomma.

Beträffande *avregistrering* av partibeteckning föreslogs i 1930 års betänkande följande bestämmelse (53 e §):

Registrerad partibeteckning skall av registreringsmyndigheten avföras ur registret, därest partiets styrelse det begär eller partiet upplösts.

Har registrerad partibeteckning icke begagnats vid två på varandra följande val till riksdagens andra kammare, må beteckningen av registreringsmyndigheten avföras ur registret, sedan partiets styrelse i ärendet hörts.

Registreringsmyndigheten skulle alltså äga befogenhet att *ex officio* avregistrera beteckning. I specialmotiveringen till paragrafen anfördes följande (s. 22 f):

Då det torde vara olämpligt att i registret över partibeteckningar få kvarstå beteckningar, som icke längre begagnas, har i denna paragraf upptagits en bestämmelse, vartill motsvarighet f. ö. finnes i den norska vallagen, av innehåll, att en partibeteckning, som ej vid två på varandra följande andra-kammarval begagnats, må avföras ur registret genom beslut av registreringsmyndigheten.

Enligt den regel, som sedermera antogs i enlighet med 1934 års promemoria, föreligger som nämnts ingen rätt att *ex officio* avregistrera partibeteckning. I motiven yttrade de sakkunniga följande i frågan (s. 28):

Det har syntts lämpligt att i likhet med vad år 1930 föreslogs bestämma när partibeteckning skall kunna avföras ur registret. Beteckningar som

icke längre användas böra nämligen icke belasta detta. Sålunda föreslås, att avförande ur registret skall ske, om det parti för vilket registreringen skett ansöker därom, eller ock annat parti gör sådan ansökan och visar, att förstnämnda parti blivit upplöst eller vid två på varandra följande val i hela riket till andra kammaren icke i någon valkrets anmält kandidater.

Detta uttalande innehåller sålunda ingen närmare motivering till den nyssnämnda avvikelser från 1930 års betänkande.

Frågans senare behandling

Frågan om skydd för partibeteckningar har efter år 1935 endast vid ett par tillfällen varit föremål för riksdagens behandling. Vid 1951 års riksdag väcktes en motion, vari hemställdes om utredning rörande utsträckning av skyddet till även andra val än sådana till andra kammaren. Konstitutionsutskottet antecknade i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 10) till en början vad här ovan nämnts om uttalandena i 1935 års proposition rörande skydd för partibeteckningar i kommunala val. Härefter anförde utskottet:

Frågan om skydd för väljarbeteckningar vid kommunala val har härefter ej varit föremål för behandling inom riksdagen förrän genom den nu förevarande motionen. Detta förhållande visar enligt utskottets mening, att något verkligt behov av lagstiftning i ämnet ej förelåg. Genom lagstiftningen till skydd för väljarbeteckning vid andrakammarval ha möjligheterna till ett illojalt utnyttjande av sådana beteckningar vid kommunala val i stor utsträckning försvunnit. De partibeteckningar, som komma till användning vid andrakammarvalen, ha nämligen så befästs i det allmänna medvetandet, att ett parti näppeligen skulle gagnas av att vid kommunala val använda ett annat partis beteckning. Erfarenheten visar också, att illojalt utnyttjande av partibeteckningar vid kommunala val under senare år sällan förekommit. Det är vidare enligt utskottets uppfattning otvivelaktigt, att ordningen för registrering av partibeteckning och därtill anknuten anmälan av kandidater vid kommunala val skulle bliva väsentligen mera komplicerad än den för andrakammarvalen gällande. Med hänsyn härtill och då officiella valförberedelser enligt utskottets uppfattning böra begränsas till det minsta möjliga får utskottet avstyrka en utredning i motionens syfte.

I en motion vid 1960 års riksdag hemställdes om förslag till sådan lagändring att partibeteckning blev skyddad mot obehörigt utnyttjande vid val inom kommunala församlingar. Konstitutionsutskottet uttalade i avgivet utlåtande (nr 11) att de skäl som åberopats år 1951 allttjämt ägde giltighet och uppenbarligen ägde tillämplighet även i fråga om val inom de kommunala församlingarna. Att frågan om skydd för partibeteckningar vid sistnämnda val inte tidigare varit föremål för behandling tydde också på att behov av lagregler inte förelåg. Utskottet avstyrkte motionen, vilken avsågs av riksdagen.

Konstitutionsutskottets memorial 1965:27

Under 1965 års dechargearbete upptog konstitutionsutskottet frågan om registrering av partibeteckningar till behandling i anledning av att tre sådana ärenden förekommit under år 1964, avseende Medborgerlig samling, Kristen Demokratisk Samling och Mellanpartierna. Den i ämnet verkställda utredningen redovisades i en bilaga till dechargebetänkandet (nr 27, bil 4), i vilket utskottet gjorde ett tillkännagivande utan återopande av 107 § regeringsformen, så lydande (punkt 4, s. 14):

Det är enligt utskottets mening tydligt, att formella hinder kan anses ha förelegat mot registreringen av partibeteckningen Medborgerlig samling. Sålunda synes det i ärendet ha stått klart, att organisationen inte uppfyllde vallagens krav på 1 000 medlemmar. Utskottet har emellertid inte kunnat finna det rimligt att framställa anmärkning mot den beslutande departementschefen för att denne inte på formella grunder avslog ansökan.

Ärendet ådagalägger emellertid enligt utskottets mening, att de gällande bestämmelserna om registrering av partibeteckningar är i behov av översyn på flera punkter. Detta synes gälla den fastställda beslutsordningen och preciseringen av begreppet parti. Vidare kan det ifrågasättas, om inte rätt borde föreligga för registreringsmyndigheten att ex officio avföra en partibeteckning ur registret, då den uppenbarligen inte längre begagnas. Också frågan om formerna för styrkande av föreskriven väljaranslutning kan vara förtjänt att övervägas.

Utskottet har sålunda kommit till uppfattningen, att de granskade registreringsärendena inte bör föranleda någon anmärkning, men att gällande lagregler bör överses. Utskottet, som har initiativrätt i frågor rörande vallagen, har för avsikt att vid senare tillfälle upptaga de berörda spörsmålen till närmare övervägande.

Vad sålunda uppmärksammats vid granskningen och sin uppfattning därom har utskottet velat för riksdagen tillkännagiva.

Ur betänkandet må här ytterligare antecknas att inrikesdepartementets register över partibeteckningar innehöll 15 registreringar, av vilka 6 enligt vad utskottet antecknade sannolikt inte begagnats på lång tid.

Utskottet

Då utskottet under 1965 års dechargearbete granskade de tre ärenden angående registrering av nya partibeteckningar, som handlagts under det föregående året, fann utskottet, att vallagens bestämmelser i ämnet (54 §) ej framstod som helt ändamålsenliga. I dechargebetänkandet tillkännagavs, att utskottet, som har initiativrätt i frågor rörande vallagen, hade för avsikt att vid senare tillfälle upptaga de aktualiserade spörsmålen till närmare övervägande. Detta har till följd av andra arbetsuppgifter inte kunnat ske förrän under innevarande riksdag.

Utskottet har vid sina överväganden närmast upptagit fyra punkter, på vilka man kan hysa tvekan om ändamålsenligheten i vallagens ifrågavarande

de bestämmelser. Det första gäller bestämningen av begreppet parti. Som framgått av den föregående redogörelsen var en huvudfråga i 1965 års dechargeärende, om formella hinder borde ha ansetts föreligga mot en av de beviljade registreringarna, därför att sökanden inte uppfyllde kravet på visst antal »medlemmar». Enligt utskottets mening borde en sådan jämkning i lagtexten övervägas, som kan undanröja liknande tekniska problem. Vidare aktualiserade alla de tre registreringsärenden, som granskades år 1965, på olika sätt frågan om formerna för styrkande av det angivna minsta antalet medlemmar. Vad som i detta hänseende borde eftersträvas syntes vara en ordning som medger verklig kontroll där sådan erfordras men i övrigt medför varken onödiga formaliteter eller omotiverad insyn i enskilda personers politiska engagemang. Man kunde t. ex. överväga en regel, enligt vilken registreringsmyndigheten äger ålägga sökanden att på visst sätt styrka föreskrivet medlemsantal. Ytterligare föranledde granskningen av nämnda registreringsärenden tvekan om ändamålsenligheten i lagens val av registreringsmyndighet. Som utskottet framhöll i dechargebetänkandet var det tydligt, att ett av registreringsbesluten kunde anses formellt felaktigt, men det syntes inte rimligt att framställa anmärkning mot beslutande statsrådet för att han inte på formella grunder avslagit ansökan. Situationen synes antyda, att det kan vara tveksamt om det bör åligga en departementschef att under sedvanligt konstitutionellt och politiskt ansvar avgöra ifrågavarande ärenden. Två alternativ, som särskilt diskuterats inom utskottet, är att överföra ärendena endera till regeringsrätten eller till den tremannanämnd som fördelar partistödet. Slutligen har utskottet funnit det vara en tydlig brist i gällande bestämmelser, att registreringsmyndigheten saknar befogenhet att utan ansökan av utomstående avregistrera partibeteckning som inte längre begagnas. En regel av ungefärligen det innehåll, som föreslogs i 1930 års betänkande, synes välmotiverad.

Utskottet har noga övervägt, om de sålunda aktualiserade spörsmålen lämpligen borde lösas genom ett initiativ från utskottets sida, innefattande förslag till erforderliga lagändringar. En förutsättning härför är att frågan om införande av skydd för partibeteckningar i kommunala val kan anses sakna aktualitet. Utskottets initiativrätt på valrättens område är nämligen begränsad till lagen om val till riksdagen; den omfattar inte kommunala vallagen. Härtill kommer att en lösning av motsvarande spörsmål för de kommunala valens del skulle vara förenad med väsentligt större problem än vad som gäller andrakammarvalen. Som framgått av den föregående redogörelsen har frågan om införande av skydd för partibeteckningar i kommunala val länge ansetts sakna egentlig aktualitet. Den har emellertid under det gångna året, då utskottet övervägt förevarande ärende, kommit fram i den politiska debatten. Utskottet har med hänsyn härtill stannat för att ändringar i bestämmelserna om registrering av partibeteckningar inte bör utan överväganden, som även omfattar den kommunala problematiken, ske på sådana punkter, där en annan lösning kan framstå som motiverad

därest regler införes även för kommunala val. Statsmakternas överväganden kunde eljest på ett mindre tillfredsställande sätt bindas. I stället bör hela frågekomplexet göras till föremål för en samlad översyn, vilken lämpligen kan ske i samband med det utrednings- och reformarbete som redan pågår på valrättens område.

Det bör understrykas, att utskottet med det anförda inte tagit någon ställning till frågan, huruvida skydd för partibeteckningar bör införas vid kommunala val eller ej. Detta spörsmål bör övervägas förutsättningslöst.

Utskottet hemställer,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag rörande ändrade bestämmelser om registrering av partibeteckningar i enlighet med vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 8 december 1966

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström, fru Segerstedt Wiberg, herrar Erik Olsson, Dahl, Dahlberg, Sörenson, fröken Stenberg och herr Svenungsson; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, Nilsson i Östersund, Henningsson, Magnusson i Tumhult, Johansson i Trollhättan, Hamrin i Jönköping, Westberg, Andersson i Storfors och Boo.